

Голас Радзімы

№ 9 [1220]

САКАВІК 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

КРАІНА РЫХТУЕЦА ДА СВЯТА

Сёлета Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік спаўняецца пяцьдзесят гадоў. Гэты юбілей адбудзецца 30 снежня і з'явіцца вялікім святам усіх народаў нашай шматнацыянальнай дзяржавы.

Зараз паўсюдна вядзецца падрыхтоўка да свята. Аглядаючы пройдзены за палавіну стагоддзя шлях, савецкія людзі падагульняюць дасягнутыя поспехі, успамінаюць, якой была і якой стала наша краіна, падводзяць вынікі ажыццяўлення ленінскай нацыянальнай палітыкі. Да свята рыхтуюцца асобныя працоўнікі і цэлыя калектывы, навуковыя ўстановы і савецкія органы, партыйныя арганізацыі і ўся Кампартыя Савецкага Саюза. Такая ўсеагульная ўвага да маючага адбыцца юбілею тлумачыцца тым, што стварэнне Саюза аказала велізарны ўплыў на далейшае гістарычнае развіццё ўсіх народаў былой Расійскай імперыі.

Надаўна Цэнтральны Камітэт КПСС прыняў пастанову «Аб падрыхтоўцы да 50-годдзя ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік» — важны палітычны і ідэя-тэарэтычны дакумент, які падагульняе пройдзены краінай шлях і вызначае важнейшыя задачы сённяшняга і заўтрашняга дня. Змест гэтага дакумента зацікавіць кожнага, хто прымае блізка да сэрца інтарэсы Савецкай Радзімы, а значыць і вас, нашы дарагія суродзічы і чытачы.

Паўвекавая гісторыя Савец-

кага Саюза — выдатны прыклад увасаблення небывалых раней у гісторыі адносін адзінства і дружбы свабодных народаў. Дружба гэта з'явілася адной з найвялікшых заваёў сацыялізма, магутнай рухаючай сілай савецкага грамадства, невычарпальнай крыніцай творчага стварэння працоўных усіх нацыянальнасцей СССР.

Дружба народаў была народжана Вялікім Кастрычнікам. Сацыялістычная рэвалюцыя вызваліла народы Расіі ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту, стварыла новы грамадскі лад. Агульны інтарэсы працоўных розных нацыянальнасцей, якія сталі на шлях будаўніцтва гэтага ладу, імкненне аб'яднаць свае намаганні, наладзіць брацкае супрацоўніцтва прывялі да стварэння адзінай шматнацыянальнай дзяржавы — Саюза ССР.

Найвялікшая заслуга ў стварэнні Саюза належыць правяду партыі і народа Уладзіміру Ільічу Леніну. Ён распрацаваў стройнае вучэнне па нацыянальнаму пытанню, вызначыў навуковыя прынцыпы нацыянальнай палітыкі і дабіўся практычнага ажыццяўлення іх. Пад яго кіраўніцтвам рабочыя і сяляне сумесна змагаліся за перамогу рэвалюцыі, закладвалі асновы сацыялістычнага ладу і адначасова загартоўвалі адзінства. Выхаваныя на прынцыпах пралетарскага інтэрнацыяналізму, яны згуртаваліся, адмятаючы прэч любыя формы буржуазна-на-

цыяналістычнай ідэалогіі, няхай гэта будзе вялікадзяржаўны шавінізм або мясцовы нацыяналізм, нацыянальная фанатэрыскасць або нацыянальны нігілізм, антысемітызм або сіянізм.

Ул. І. Ленін паказаў, што: без цяснейшага саюза савецкіх рэспублік немагчыма адстаць іх існаванне перад тварам сусветнага імперыялізму; без саюза савецкіх рэспублік, іх цеснага эканамічнага супрацоўніцтва неажыццявіма аднаўленне разбураных імперыялізмам прадукцыйных сіл, стварэнне адзінай сацыялістычнай гаспадаркі;

без цеснага саюза савецкіх рэспублік немагчыма забяспечыць няўхільны рост дабрабыту працоўных, усеабовае развіццё і росвіт культуры ўсіх нацый і народнасцей краіны.

Усе гэтыя акалічнасці настойліва патрабавалі аб'яднання савецкіх рэспублік у адну саюзную дзяржаву, здольную забяспечыць і знешнюю бяспеку, і ўнутраны гаспадарчы поспех, і свабоду нацыянальнага развіцця народаў.

Утварэнне Саюза ССР было здзейснена ў выніку рэвалюцыйнай творчасці ўсіх савецкіх народаў. Цяга да аб'яднання маццела ў баях з сіламі знешняй і ўнутранай контррэвалюцыі. Было зразумела: адзінства — гэта перамога, раздробненасць — паражэнне рэвалюцыі. Адзінства, такім чынам, стала жыццёва неабходным. Што ж датычыць Беларусі, то адзінства з рускім, украінскім і іншымі народамі краіны азначала яшчэ шлях да прагрэсу са справяднай цемры і адсталасці.

Рашэнні аб аб'яднанні ў саюзе былі прыняты з'ездамі Саветаў усіх рэспублік: Расійскай, Украінскай, Беларускай і Закаўказскай.

30 снежня 1922 года і Усеаюзны з'езд Саветаў аднадушна прыняў Дэкларацыю аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. У ёй была выказана цвёрдая ўпэўненасць, што новая саюзная дзяржава з'явіцца дастойным увянчанням закладзеных яшчэ ў кастрычніку 1917 года асноў мірнага супольнага жыцця і брацкага супрацоўніцтва народаў.

Трываласць Саюза Сацыялістычных Рэспублік прайшла праверку ў час Вялікай Айчыннай вайны. Сілу саюза нашы народы засведчылі ўсяму свету, разграміўшы гітлераўскі фашызм і гэтым самым разбурыўшы надзеі сусветнага імперыялізму на адраджэнне нацыянальных міжусобіц, на развал сацыялістычнай дзяржавы. І ў пасляваенныя гады аднаўлення народнай гаспадаркі вернасць сацыялістычнай Радзіме, узаемадапамога братніх народаў здалі выдатны экзамен. Беларусь, якая страціла ў час вайны чвэрць свайго насельніцтва, была вынішчана і выпалена фашысцкімі ордэсамі, уваскрэсла і стала высокаразвітай індустрыяльнай рэспублікай з квітнеючымі гарадамі і вёскамі толькі дзякуючы дапамозе ўсіх братніх рэспублік. Вось чаму тысячы раз мае рацыю ЦК КПСС, гаворачы ў сваёй пастанове:

«Сусветная гісторыя яшчэ ніколі не бачыла ва ўзаемаадносін дзясяткаў нацый і народ-

насцей такога непарушнага адзінства інтарэсаў і мэт, волі і дзейнасці, такой духоўнай блізкасці, давер'я і ўзаемных клопатаў, якія пастаіна працягваюцца ў нашым брацкім саюзе».

Сацыялістычны спосаб вытворчасці, памножаны на ўзаемную дапамогу савецкіх народаў, дазволіў стварыць ва ўсіх рэспубліках высокаразвітую прамысловасць і буйную механізаваную сельскую гаспадарку.

«У параўнанні з 1922 годам — годам утварэння СССР — атрыманы нацыянальны даход краіны павялічыўся больш чым у 100 разоў». Значыць, саюз народаў даў нам каласальныя эканамічныя выгады. Мы, беларусы, бачым іх у росце народнага багацця, у будаўніцтве новых індустрыяльных гігантаў і новых гарадоў, у небывалым росце культурнага ўзроўню народа.

У Саюзе ССР усе вялікія і малыя народы атрымалі шырокія магчымасці для ўсеабовага культурнага развіцця. Як ніколі ў гісторыі, за мінулыя 50 год расквітнелі нацыянальныя мовы, літаратура, нацыянальнае мастацтва. Больш як 40 народаў, якія не мелі ў мінулым сваёй пісьменнасці, набылі ў савецкі перыяд навукова распрацаваную пісьменнасць і маюць цяпер развітыя літаратурныя мовы.

За гады будаўніцтва сацыялізма і камунізма ў СССР узнікла новая гістарычная агульнасць людзей — савецкі народ. Людзям усіх нацыянальнасцей краіны ўласцівы такія выдатныя

[Заканчэнне на 2-й стар.].

КАСМІЧНЫ КУР'ЕР ВЯРНУЎСЯ

21 лютага 1972 года ў 22 гадзіны 19 мінут па маскоўскаму часу савецкая аўтаматычная станцыя «Месяц-20» апусцілася на паверхню Месяца ў пункце з селенаграфічнымі каардынатамі: 3 градусы 32 мінуты паўночнай шырыні і 56 градусаў 33 мінуты ўсходняй даўжыні.

Для забеспячэння пасадкі станцыі ў разліковы раён Месяца 21 лютага ў 22 гадзіны 13 мінут быў уключаны асноўны тармажны рухавік. Праз 267 секунд руханочная ўстаноўка была выключана, і да вышыні 760 метраў станцыя зрабіла свабоднае падзенне.

У далейшым зніжэнне станцыі праходзіла ў рэжыме кіруемага спуску, у працэсе якога пры дапамозе аўтаматычнай сістэмы кіравання змянілася цяга асноўнага рухавіка. Пачынаючы з вышыні 20 метраў ад паверхні Месяца, тармажны акумулятар пры дапамозе рухавікаў малой цягі.

Месяца пасадкі станцыі «Месяц-20» знаходзіцца на ўчастку месяцавага мацерыка, які прымыкае да паўночна-ўсходняй аканечнасці Мора Багацця.

Такім чынам паспяхова вырашана важная навукова-тэхнічная задача па дастаўцы апаратуры ў раён са складаным рэльефам мясцовасці.

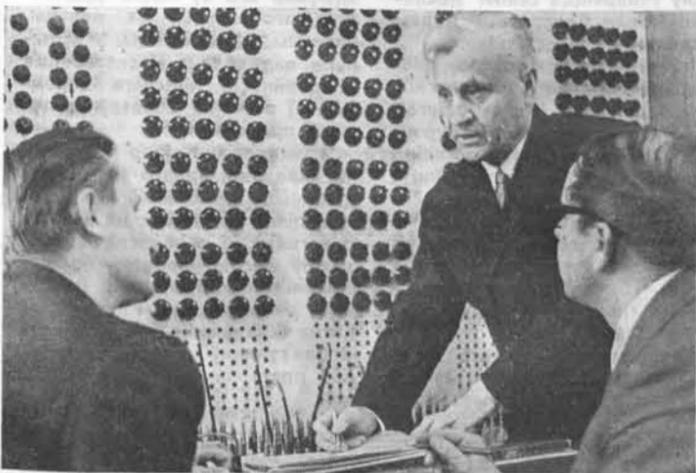
Пасля прылунення станцыя «Месяц-20» прыступіла да выканання праграмы работ на паверхні Месяца. Бартавыя тэлеметрычныя камеры перадалі на Зямлю адбіткі паверхні ў месцы пасадкі і мяркуемага забору грунту. Паследавала каманда аператара з Зямлі. Штанга з буравым механізмам адыйшла ад станцыі, зрабіла разварот і паволі апусцілася на паверхню. Бурэнне праведзена паспяхова. Ампула з узорам месяцавага грунту была загерметызавана і з дапамогай маніпулятара дастаўлена на борт станцыі.

Праз суткі, 23 лютага 1972 года, у 1 гадзіну 58 мінут маскоўскага часу з пасадкай ступені станцыі да Зямлі стартавала касмічная ракета. У вяртаемым апарце былі ўзятыя раней узоры месяцавага грунту.

25 лютага касмічная ракета станцыі «Месяц-20» наблізілася да Зямлі з другой касмічнай скорасцю. У разліковы час адбылося аддзяленне вяртаемага апарата.

У 22 гадзіны 12 мінут па маскоўскаму часу вяртаемы апарат з вялікай дакладнасцю зрабіў пасадку ў разліковым раёне тэрыторыі Савецкага Саюза.

Усе этапы складанага касмічнага эксперымента — палёт станцыі да Месяца і па селенацэнтрычнай арбіце, мяккая пасадка на паверхню, забір грунту, старт з Месяца і вяртанне на Зямлю — прайшлі ў поўнай адпаведнасці з праграмай.

Навуковыя супрацоўнікі Беларускага політэхнічнага інстытута ствараюць дасканалыя пераўтваральныя ўстаноўкі для адзінай энергетычнай сістэмы краіны. НА ЗДЫМКУ: вучоныя Г. ПАСПЕЛАУ, В. ФЕДЗІН і Л. НІЧЫПАРОВІЧ у лабараторыі інстытута.

ПОДВИЖНЫЕ МОРЯ ЭЛЕКТРИЧЕСТВА

О развитии энергетики Советского Союза на ближайшие годы по просьбе корреспондента Агентства печати Новости рассказывает директор института «Энергосетьпроект» Константин ЗУБАНОВ.

В девятой пятилетке (1971—1975 годы) будут продолжены работы по созданию Единой энергетической системы страны путем объединения уже действующей Единой энергетической системы европейской части СССР с энергосистемами Сибири, Казахстана и Средней Азии.

Сегодня с полным основанием можно сказать, что в Сибири, на Востоке Советского Союза, рождается и крепнет одна из самых перспективных энергетических баз. Азиатская часть страны очень богата. На ее долю приходится более 85 процентов топливно-энергетических ресурсов СССР. И в то же время 80 процентов потребляемой страной энергии забирает европейская часть Союза. Но было бы нерентабельно перевозить сюда уголь, скажем, с крупнейшего в Западной Сибири Итатского месторождения. Поэтому здесь решено построить ряд крупных электростанций и передавать их энергию в центр и на юг страны. Вместе с крупнейшими в мире гидроэлектростанциями Братской, Красноярской и других, которые возникнут здесь в ближайшие годы, — Усть-Илимской, Саяно-Шушенской — этот комплекс образует в Сибири крупную энергосистему.

Большой интерес представляет и промышленный Урал. Отсюда до Калининграда и от Мурманска до Кавказа раскинулась Объединенная энергосистема европейской части СССР. В ее составе сотни тепловых, десятки гидравлических, несколько атомных электростанций. В густой сети энергетических линий здесь выделяется такое уникальное сооружение, как линия постоянного тока Вол-

гоград — Донбасс напряжением 800 тысяч вольт.

Линиям постоянного тока в современной энергетике придается особое значение. Постоянный ток более экономичен при дальних передачах, превышающих две тысячи километров. Именно это и предопределило выбор при строительстве сверхмощной линии Экибастуз — Центр. По ней пойдет ток под напряжением в полтора миллиона вольт. Это будет энергия тепловых электростанций Северного Казахстана, где сосредоточены огромные запасы бурых углей, доступных для открытой разработки.

Инженеры предполагают применить на этой линии новейшие достижения науки и техники, в частности сверхмощные преобразователи тока. Именно это имел в виду Председатель Совета Министров СССР А. Косыгин, когда в ноябре прошлого года на третьей сессии Верховного Совета СССР говорил: «Впервые в мировой практике создается комплексное высоковольтное оборудование для линий постоянного тока напряжением 1,5 миллиона вольт и для линий переменного тока напряжением 1 миллион 150 тысяч вольт».

Двухполюсная система передачи энергии на линии Экибастуз — Центр обеспечит высокую надежность магистралей. Даже при серьезной аварии на одном из полюсов линия не выйдет из строя. По уцелевшему полюсу и через землю энергия может передаваться, правда, в половинном размере.

Однако создать такую линию будет нелегко. Строители столкнутся на трассе со сложными климатическими, топографическими и геологическими условиями. Им придется «перешагнуть» через много возвышенностей и сотни рек, в том числе и Волгу.

При беглом взгляде на энергетическую карту страны бросается в глаза неравномерность расположения электростанций по огромной территории СССР. Их много в европейской части, отдельных районах Сибири и некоторых союзных республиках. Однако есть на карте и довольно обширные «белые пятна», разбросанные между энергосистемами.

Так выглядит энергетическая карта сегодня. Если на ее основе попытаться представить суточный график потребления электроэнергии по стране, то получится «скачущая» синусоида. Именно такую не любят энергетики. Она «рассказывает» о том, что станции работают неравномерно, так как неравномерно потребляется электроэнергия. Правда, Объединенная энергосистема в европейской части позволяет маневрировать мощностями, оперативно перебрасывать в часы «пик» энергию туда, где она больше всего нужна.

Существуют еще и сезонные колебания потребления электроэнергии — зимой больше, чем летом, и сезонные колебания мощностей гидроэлектростанций. Все это вынуждает иметь на электростанциях резерв мощности.

Выход из положения — в создании Единой энергетической системы СССР. Тогда все станции смогут отдавать свою продукцию в общий котел. Единая система, учитывая разницу часовых поясов, позволит на тысячи километров перебрасывать энергию. Ей не страшна никакая авария. Даже если она и случится, это не вызовет перебоев в снабжении городов и промышленности энергией. Не нужно будет на электростанциях создавать и резервные мощности, что удешевит их строительство. В Единую энергетическую систему страны войдут все электростанции. Эта грандиозная задача под силу только планомерному социалистическому хозяйству, где энергетические объекты являются собственностью государства.

Дело создания энергетической системы очень трудное. Придется решить много задач, связанных с большой территорией страны, с различной плотностью населения в географических зонах. Особняком стоит и проблема транспортировки энергии на большие расстояния. Но стране нужна Единая энергетическая система, единый «энергетический котел», питающий все ее хозяйства по заранее разработанному графику. И такая система будет создана.

дзе і набудуць канчатковую форму шыны.

Але складанасць не толькі ў тым, каб наладзіць механізмы. Трэба падрыхтаваць вялікую колькасць рабочых па спецыфічных, зусім невядомых дагэтуль у Беларусі спецыяльнасцях. І тут на дапамогу беларускім шыннікам прыйшла ўся краіна. Рабочых з Бабруйска накіроўвалі на вучобу на дзёжычыя прадпрыемствы ў Яраслаўль і Днепрапятроўск, у Варашылаўград і Барнаул. Адтуль яны вярталіся высокакваліфікаванымі майстрамі і самі вучылі сваіх сяброў. Многія складаныя ўчасткі вытворчасці ўзначалілі вопытныя інжынеры, якія прыехалі з дзёжычых заводаў.

Усё гэта дасць магчымасць ужо ў канцы 1973 года асвоіць праектную магутнасць па выпуску буйнагабарытных шин, а ў 1975 годзе — масавых шин.

Шыны — не адзіная прадукцыя камбіната. Пабудаваны цэх, дзе будзе вырабляцца нестандартнае абсталяванне і тэхналагічная аснастка для падобных прадпрыемстваў краіны.

ГОРАД цяпер гэтак жа цяжка ўявіць без камбіната, як камбінат без горада. Будоўля адсунула гарад-

скую мяжу ў літаральным сэнсе, і стары дарожны ўказальнік «Бабруйск» апынуўся ў цэнтры ажыўленага раёна. Трапіла ў межы горада і вёска Яловікі. Некалькі яе хат выглядаюць цяпер дзіўным архаізмам побач з бетоннымі гмахамі дамоў першага жылога мікрараёна шыннікаў.

Злева ад вёскі адкрываецца панарама будоўлі. Менавіта панарама, бо адзіным позіркам не акінеш пляцоўку, якая займае сто гектараў.

Горад пачынаецца цяпер з камбіната. І не толькі ў прамым, а і ў пераносным, сацыяльным сэнсе.

Будоўля дала моцны штуршок для ўсебаковага развіцця правінцыяльнага Бабруйска. У першую чаргу — для жыллёвага будаўніцтва. У чатырох сучасных па выглядзе мікрараёнах паселяцца да 1975 года 70 тысяч чалавек. Тут узведзена шмат дамоў, хімічны тэхнікум, прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча і плануецца адкрыць філіял тэхналагічнага інстытута. Закладваецца комплекс прафілакторыяў, палац культуры,

школа. Прадугледжана будаўніцтва бальнічнага комплексу на 600 месц, дзевяціпавярховай гасцініцы, спартыўнага комплексу са стадыёнамі і закрытай залай, усіх аб'ектаў бытавога сэрвісу: магазінаў, дзіцячых садоў, рэстарана.

І яшчэ адна незвычайная навіна, выкліканая будаўніцтвам камбіната. У раённым цэнтры хутка будзе працягнута першая тралейбусная лінія.

Нарэшце, узвядзенне камбіната, а, дакладней, яго цеплавой электростанцыі, дазволіць

неўзабаве перавесці горад на цэнтралізаванае паравое ацяпленне і ліквідаваць сотні качагарак, што дымілі па ўсім горадзе.

Усіх сацыяльных выгод — вялікіх і малых — не пералічыць. Вось чаму можна сказаць, што з камбіната пачынаецца яшчэ адзін сучасны горад Беларусі. Таму ноччу пад Новы год хлопцы і дзяўчаты, што сабраліся ў паўпустым цэху ля першай шыны, адзначалі двайное свята.

Вячаслаў ХАДАСОУСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: вось яны — першыя беларускія шыны. Фрагмент цяперашняга індустрыяльнага пейзажу будоўлі.

В больших и малых житейских заботах проходит повседневная жизнь наших читателей. Но нет, пожалуй, того дня, когда они не думали б о величайшей заботе всего человечества — сохранении мира на земле, а также о Советской Родине — глашатае мира. Об этом они и рассказывают в своих письмах.

Ненавидная война продолжается

Надеялся, что придет новый год и, может быть, принесет мир народу Вьетнама. Ибо эта война, которая доставила столько горя вьетнамскому народу и столько позора Америке, стала ненавидимой всем честным людям, всем народам земли. Поэтому в 1972 году хотелось бы услышать о мире. Но мир, видно, придет еще не скоро — эта ненавидимая и отвратительная война продолжается, американская военищина ее усиливает.

На войне даже спекули-

руют политиканы. О ней они бесконечно говорят во время теперешней предвыборной кампании. Есть, конечно, такие, которые искренне хотят окончания войны, но есть и другие — те, кто на словах за мир, а на деле только и мечтает пробраться к власти, чтобы затем продолжать ту же империалистическую разбойничью политику. В смысле такой политики республиканская и демократическая партии так похожи одна на другую, как две таблетки аспирина. Обещают они избирателям золотые горы, а как только получают их голоса и засядут в конгрессе — все оставляют по-прежнему, ничего не изменят. Перед выборами республиканцы и де-

мократы поливают друг друга грязью, а после выборов целуются на банкетах. Такая у нас демократия.

Есть только одна надежда, что окончить войну в Индокитае их заставит американский народ и другие народы мира. Чем скорее это будет, тем лучше.

Алексей БАЙКУН.

США.

Жить, как добрые соседи

Вместе с группой женщин — участниц движения за мир я недавно была в Организации Объединенных Наций. Там мы встретились с бывшим Генеральным секретарем ООН У Таном и поблагодарили его за благородное служение делу мира. У Тан простился с нами и пожелал нам успехов. Жаль, что этот замечательный человек ушел с политической арены.

Хотелось бы, чтобы в борьбе за мир и дружбу между

народами включалось все большее количество людей, чтобы государственные и политические деятели находили общий язык ради укрепления хороших отношений между различными странами. Самая правильная политика — это та, которую проводит Советский Союз: отказаться от войн, уничтожить оружие, жить всем так, как добрые соседи.

Эдит СЛАВИНА.

США.

За мир в Европе

Хочу сказать, что политика Советского правительства, направленная на укрепление мира в Европе, является очень правильной. Столько здесь было войн, столько миллионов людей погибло, что пора, наконец, улучшить отношения между всеми европейскими государствами. Горячо желаю успеха этой политике, потому что она несет народам мир.

Ольга КРУК.

Бельгия.

Радуюсь за Родину

В бельгийской печати, по радио и телевидению долго шел разговор о «мирном наступлении» Советского Союза. Большинство комментаторов и обозревателей высказывались положительно о визите Леонида Брежнева во Францию. Что касается бельгийских трудящихся, то они, конечно, полностью за развитие советско-французских отношений. Ведь от этого выиграют все миролюбивые силы в Европе, в том числе и в Бельгии.

Мне радостно, что моя Родина пользуется таким высоким авторитетом среди многих миллионов людей различных стран, что политика Советского правительства везде находит широкую поддержку.

Мария ГОРОХ.

Бельгия.

ФІНСКАЯ ГАЗЕТА АБ МІНСКУ

Газета «Кансан ууцісет», якая выходзіць у Хельсінкі, апублікавала артыкул Пенці Кірвеміеса — члена дэлегацыі мясцовых работнікаў Камуністычнай партыі Фінляндыі, што гасціла ў кастрычніку ў Мінску.

Артыкул назван «Мінск, які ўзняўся з руін, — горад добрых людзей». Аўтар піша: «Ужо шмат гаварылася аб «заходне-германскім чудзе» і аб розных іншых «чуджах». Што ж сказаць аб тым чудзе, які адрадіў знішчаны вайной край, Беларускаю рэспубліку, і хутка вывее беларускі народ у перадавы рады, ператварыў гэтую зямлю ў край, што па

праву ганарыцца сваімі поспехамі! Перад беларускім чудам бляднеюць усе астатнія».

Далей аўтар расказвае фінскім чытачам аб партызанскім руху ў Беларусі ў гады другой сусветнай вайны, аб разбурэннях, якім падверглася сталіца рэспублікі, аб яе адраджэнні і ператварэнні ў горад з мільённым насельніцтвам, аб развіцці прамысловасці рэспублікі, якая забяспечвае іншыя раёны СССР і многія зарубешныя краіны трактарамі, грузавымі аўтамабілямі і інш.

Што датычыць самога горада, працягвае Пенці Кірвеміес, то перш за ўсё прыезджага

здзіўляе яго сучасная архітэктура, яго спартыўныя палацы, басейны, атэлі, вуліцы. У артыкуле падрабязна расказваецца аб дзейнасці Мінскага гарадскога і раённага Саветаў дэпутатаў працоўных.

У заключэнне аўтар гаворыць аб наведанні аднаго з новых дзяржаўных камбінатаў Мінска. Асаблівае ўражанне на членаў дэлегацыі, падкрэслівае ён, зрабіў высокі ўзровень прафесіянальнай падрыхтоўкі работнікаў дзяржаўнага сада і ясляў, выдатна абсталяваныя памяшканні для гульні і адпачынку, нізкая плата за ўтрыманне дзяцей.

Заснежаныя берагі Свіслачы.

Фота І. СІДАРЭНкі.

НЕНАВІДЖУ ТЫХ, ХТО ГАНЬБІЦЬ БЕЛАРУСЬ

Рэдакцыя «Голасу Радзімы» не рэдка друкуе новыя вершы, напісаныя старэйшай беларускай паэтэсай, папличніцай Янкі Купалы і Якуба Коласа Канстанцыяй Буйло.

Канстанцыя Антонаўна не толькі заўсёды жыва цікавіцца тым, што адбываецца на яе роднай Беларусі, але таксама і жыццём беларусаў за межамі Бацькаўшчыны, дзейнасцю

іх патрыятычных арганізацый. З некаторымі суайчыннікамі паэтэса падтрымлівае перапіску.

Вось і нядаўна мы зноў атрымалі ліст ад Канстанцыі Буйло і новыя вершы. Яны адрасаваны тым, хто размяняў на трыццаць сярэбранікаў свой гонар і сумленне. Зрэшты, вершы не патрабуюць каментарыяў, а як яны нарадзіліся, тлумачыць сама Канстанцыя Антонаўна.

Пасылаю вам верш, гнейны, але ён такім выліўся ў мяне з глыбока абуранай душы.

Да мяне дайшла вестка, што група замежных беларускіх нацыяналістаў распускае хлусню, быццам я «прыгнечана Савецкай», што я з'яўляюся «нявольніцай» Савецкага ўрада — «на душой я з імі», з гэтай зграяй нацыяналістычных вылюдкаў.

Дайшло да мяне, што на сваіх зборышчах яны пяюць маю песню «Люблю наш край» і лічаць яе сваёй песняй. У мяне аж дух заняло! Можа любоў да сваёй Радзімы, Беларусі яны даказалі тым, што разам з гітлераўскімі бандамі забівалі людзей, палілі дамы, знішчалі і рабавалі беларусаў? Калі яны разам з гітлераўскімі галаварэзамі ўцякалі з нашай вызваленнай Радзімы, — яны пакідалі папялішчы, друз, пакалечаную зямлю, спаленыя гарады і сёлы. Ці не ў тым казалася іх любоў да Радзімы? А калі б яны былі сумленнымі людзьмі, патрыётамі Беларусі, ім трэба было б сёння схіліць галаву да

зямлі перад Савецкім урадам, які разам з народам узяў, аднавіў, адбудоваў Беларусь і яна стала ў сто раз прыгажэйшай, чым была да вайны. Калі яны любяць Беларусь, якой жа ўдзячнасцю павінна поўніцца іх душа да Савецкай улады, якая зрабіла іх край дзівосна багатым, прыгожым, а народ адукаваным, заможным, культурным і шчаслівым. Чаму ж гэтыя «беларусы» за чужацкія долары льюць гразь сваёй ілжы на Савецкую Радзіму?

Не, дарма яны лічаць мяне сваёй! Я ёсць, была і, верце мне, буду вечным, непрымірым ворагам кожнаму ворагу маёй Радзімы. Абараняць мяне ад Савецкага ўрада не трэба. Савецкі ўрад і савецкі народ (і я ў тым ліку) — гэта трывалы маналіт, аб які разаб'юцца надзеі ўсякіх прайдзісветаў.

Канстанцыя БУЙЛО.

* * *

Не, я не асуджаю тых, што горкай змушаныя доляй

Пакінулі рубаж святых
Не па уласнай добрай волі.
Не, я не асуджаю тых,
Хто і асеў там, на чужыне.

Сям'ю, дзяцей, радню не

кінеш,

Якімі абзавёўся ты.
Я шлю ім шчырае вітанне,
Любоў і вечную спагаду.
Іх весткам я заўсёды рада —
Іх голас чую і ў растанні,
Радзіма ім так, як і мне,
Да смерці будзе роднай маці,
Радзімы шчасце — наша

шчасце,

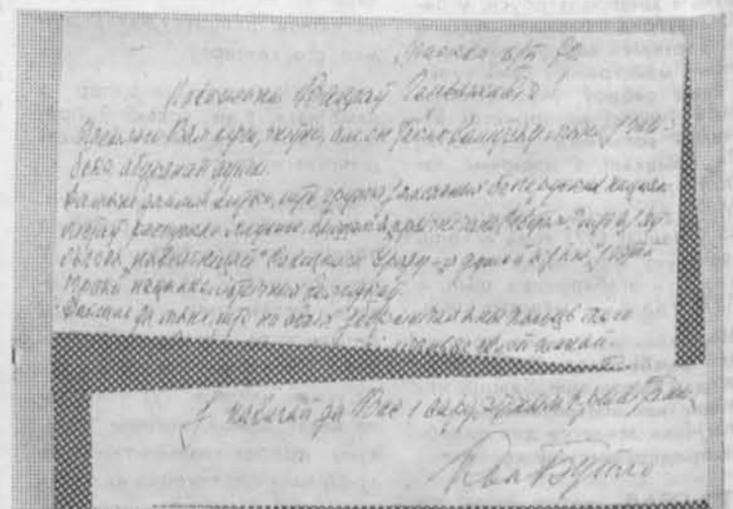
А дні над ёй — штодзень ясныя.
І толькі лютая нянавіць
Гарыць у сэрцы непагасна
Да тых (пярун хай трэсне ясны),
Хто рад бы распаліць пажар
І кінуць ў полымя Радзіму,
Якой быў сынам кожны з іх...
Як страсна ненавіджу тых,
Хто ганьбіць беларуса імя.
Усё на продаж аддаецца —
Сумленне, воля, Беларусь.

Ім толькі шкуры сваёй шкода...
Ды ім няма з чужыны ходу.
Там ім і іх клятому роду
Гібець і марна прападаць!

* * *

Курыцы сніцца пшано...
А што там станкевічам сніцца!
Каб з новай крывавай вайной
На Свіслачы бераг прыбіцца!
Ніяк не ўцяміцца ім,
Што век іх даўно перажыты,
Што сны іх развееў, як дым,

Час, новаю сілай наліты.
Жыве і цвіце Беларусь
У сузор'і рэспублік савецкіх,
Увайшла ў залатую пару
Даверу і дружбы суседкай.
Узнялася працай такой —
Нікому з якой не зраўняцца!
У жыцці у нас мір і спакой —
Агонь і кіпенне ў працы,
Нас Леніна мудрасць вядзе
У шырокі прастор камунізма,
І вера працоўных людзей
Не ў бога — а ў моц ленінізма.

Старонка з пісьма Канстанцыі Буйло, дасланага ёю ў рэдакцыю «Голасу Радзімы».

ПАТРЫЁТКА Ў НЕГАТЫЎНЫМ СЭНСЕ

ФЕЛЬЕТОН

Самі злыбяды нашы
скрышым!

Як бачым, заклікала беларусаў напружваць жылы, «часціць церплія пальцы адвечнаю працай...» Словам, працаваць і працаваць. На каго? Ну, зразумела, на Гітлера.

Дапамагайце яму ўтрымліваць заваяваную «жыццёвую прастору», садзейнічайце ўсталяванню «новага парадку», заведзенага душыцелямі Еўропы. Звычайная халуйская прапаганда, якая вялася па загадзе гаспадароў — гаўляйтэра Кубэ, а потым — генерала СС Готберга.

Калі простаму народу здраднікі нахштат Арсеньевай зычылі працу на акупантаў, то сабе нешта іншае:

Наша заўтра народзіцца сёння,

З усяго, што нас
цешыць, і што нам далі...

Прадажная паэтэса ведала пра масавыя расстрэлы савецкіх людзей, пра шыбеніцы з павешанымі, пра дзесяткі і сотні канцлагераў на тэрыторыі Беларусі, густа аплеценыя калючым дротам, пра спаленыя вёскі і разбураныя гарады, пра слёзы і гора ўсяго народа. Але хіба гэта магло ўзрушыць, крануць яе «паэтычную» душу? Жудасная рэчаіснасць была тым «сёння», якое яе «цешыла» і з якім павінна было нарадзіцца нейкае прывабнае «заўтра». Цешыла Арсеньеву і гульня ў БЦР (Беларускую цэнтральную раду), у якой, дарэчы, яе муж Францішак Кушаль меў, як ёй здавалася, важкія козыры. Ён узначальваў з ласкі акупантаў так званую «Беларускую краёвую абарону» — некалькі атрадаў, «згарушчаных» з атрэб'я для дапамогі фашысцкім карнікам. Тое, што БЦР планавалася як адкрыта марыянетачная ўлада (пад эгідай нямецка-фашыскага гаўляйтэра), «патрыятычна» настроеную паэтэсу ніколі не бязтэжыла.

Бязтэжыцца ёй прышлося пасля ўцёкаў з Беларусі разам са сваімі хлебадаўцамі. У лютым 1945 года, калі адгрукату наступных савецкіх танкаў трэсліся падмуркі трэцяга рэйха, Наталля Арсеньева накрэмзала верхышкі. Ён таксама цытуецца ў перадачы радыёстанцыі «Свабода», як доказ «адданасці» яго аўтара беларускаму народу. Вось што яна тады пісала:

Цёплых слоў патрэбна усім
Нашым часам суровым
і збройным.

Што ж ты свету
сягоння дасі,

Як не песню, не мрою!
Як прымусіш паверыць

сваіх,
Што яшчэ расцвіце наша

доля,
Што калісьці яшчэ

будзем віць

Шчасця нітку пад роднаю

столлю.

Бач, якія словы сучашэння, спагады і надзеі. Адресуюцца яны адшчапенцам і здраднікам, тым, хто хаўруснічаў з акупантамі і аказаўся ля разбітага карыта. «Песню і мрою» хоча даць паэтэса збанкрутаваным нацыяналістам, натхніць іх надзеяй, што яшчэ, маўляў, «расцвіце іх доля», што калісьці яшчэ будучы віць «шчасця нітку пад роднаю столлю».

Марныя і смешныя надзеі! Пад роднаю беларускаю столлю ёсць каму віць «нітку шчасця». І ўецца яна, дарэчы, вельмі добра. Чэснымі і чыстымі рукамі.

Мікалай РАЖКОУ-РУЖЫЦКІ.

На прасторах Родны

Литовская ССР. Столица республики—город Вильнюс.

ЛИЦО ЛИТОВСКОЙ СТОЛИЦЫ

Один из французских архитектурных критиков—Мишель Рагон—высказал довольно пессимистическую мысль, будто современная индустриализация мешает архитекторам реализовать их замыслы. Его точку зрения поддерживают многие специалисты на Западе. Они утверждают, что районы массовой жилищной застройки и сами кварталы выглядят при индустриальной застройке однообразно. Советский город Вильнюс—восставшая из руин после Великой Отечественной войны столица Литовской республики—опровергает эти утверждения. О том, как удалось избежать однообразия в планировке кварталов и целого города при индустриальных методах застройки, рассказывает вильнюсский архитектор Витаутас ЧЕРАНА-УСКАС.

Бурный рост городов характерен для всех развитых стран. Интенсивно проходит этот процесс и в СССР, где на индустриальной основе ускоренными темпами решается проблема широкого жилищного строительства. Население Вильнюса, например, увеличилось за послевоенные годы со ста до четырехсот тысяч человек. Он может расти и дальше. Но есть ли в этом необходимость?

Город должен быть удобным для человека, как и его современная квартира—просторная, светлая, благоустроенная, где все на виду и все «под рукой». А самым удобным, считают специалисты, является город с населением не более полумиллиона человек.

Рост городов ускоряется в основном развитием промышленности. Поэтому, по рекомендации ученых, в Вильнюсе и другом большом литовском городе Каунасе крупные промышленные объекты сейчас не строятся. Ученые республики разработали генеральный план размещения промышленности, создания новых производственных, научных и культурных центров. В Литве растут уже пять таких центров. Здесь наилучшим образом удается обеспечить человека всеми материальными и духовными благами. Думается, что этот путь наиболее верный, что он соответствует целям социализма, сближению города с деревней. Разные зарубежные проекты городов-гигантов, городов-башен для СССР вряд ли приемлемы.

Но и в Вильнюсе, и в других городах Литовской республики строительство идет индустриальными методами. Могут ли архитекторы реализовать свои «заманчивые» идеи? Я думаю, могут, если в основу всех их проектов положить запросы, потребности человека. Во всяком случае, литовским архитекторам это удается.

Возьмем, к примеру, новый район Вильнюса—Жирмунай, где живут около 40 000 человек. Он строился три года. Архитекторы и строители стремились сделать его максимально удобным для жителей. Здания расположены свободно, между ними много простора, в каждую квартиру проникает солнце.

Квартиры в новых домах от одно- до четырехкомнатных, с кухней, ванной, всеми современными удобствами—теплой водой, газом. Транспортная магистраль вынесена на край жилого массива, и мамы без боязни отпускают детей в детские садики и школы, которые размещены в районе равномерно. Торговый центр с магазинами, рестораном, комбинатом бытового обслуживания находится посреди района, туда легко доехать или дойти. Магазины товаров ежедневного потребления есть в разных частях. Около жилых домов сооружены детские игровые и спортивные площадки, уголки отдыха.

Еще более удобен для жителей новый жилой район Вильнюса—Лаздинай. В апреле 1969 года сюда прибыли первые новоселы, а теперь здесь проживают более 40 000 человек.

Стройка продолжается, и к концу десятилетия население новых районов достигнет ста пятидесяти тысяч. По масштабам небольшой республики это довольно внуши-

тельные цифры. Достичь таких размахов строительства литовские строители смогли только благодаря индустриализации. И все же жилья еще не хватает. Поэтому неизбежна дальнейшая индустриализация жилищного строительства.

Вот здесь и возникают противоречия между желаниями архитекторов и индустрией, которая стандартизирует строительное дело. Как их «примирить»? Только в тесном сотрудничестве, при полном взаимопонимании архитекторов и строителей. Примером этого может служить застройка района Жирмунай. С художественно-эстетической точки зрения архитекторы сумели избежать однообразия, присущего многим современным новостройкам. Имея в своем распоряжении всего 11 типов пятиэтажных и 3 типа девятиэтажных домов, они создали сооружения с различной протяженностью, разным оформлением фасадов, сумели вписать весь ансамбль в общую панораму города, в природный пейзаж.

Думается, что стандарты в условиях индустриального «нажима» должны служить архитектору лишь своеобразным словарем. Задача инженеров и архитекторов—умело использовать и постоянно обогащать фонд этого словаря. Стандартизация должна, наконец, стать послушной творческому замыслу. Литовские архитекторы, например, стремятся разнообразить отделку зданий, что помогает оживить ансамбль. Большое внимание они придают натуральному ландшафту, который стараются сохранять, умело приспособив к нему разные варианты домов. Ведь каждому горожанину хочется в новых районах видеть много зелени. Вильнюс пока не оторван от живой природы. Лес несколькими «дысками» проникает до самого центра города. Сохраняется лес и на территориях новостроек.

При широком размахе новых строек архитекторы не забывают старины, архитектурных памятников прошлых времен. Вильнюс особенно славится шедеврами, созданными литовскими мастерами. Эту наглядную историю архитектуры специалисты тщательно изучают, стараются продлить ее жизнь. Все ценные памятники реставрируются. В последние годы в Вильнюсе идет комплексная реконструкция исторической части города, реставрируются не только отдельные здания, а целые улицы и кварталы. Сохраняя прежний вид, здания внутри обновляются, квартиры перепланируются, делаются более удобными для жителей. Старые части города должны стать не только прекрасными музеями, здесь надо создать и современные инженерно-технические сооружения, комфортабельные условия жителям.

И, наконец, необходимо подчеркнуть еще одну мысль. Многие гости Литвы, в основном из капиталистических стран, часто удивляются, что новые жилые районы Вильнюса заселяются отнюдь не «избранными». В одном и том же новом доме на равных правах селятся инженер и дворник, ученый и токарь. И нет в советских домах отдельного «черного входа» для простого рабочего. Кстати, это относится ко всем городам Советской страны.

АПН.

ЗДАЕЦЦА, зусім нядаўна вярнуўся ў родныя мясціны жывапісец Міхаіл Савіцкі, які бліскуча закончыў Маскоўскі мастацкі інстытут імя Сурыкава і адхіліў спакусліваю прапанову застацца ў Маскве. А між тым, прайшло пятнаццаць гадоў. І кожны быў напоўнены сістэматычнай, сапраўды самаадданай працай, якая сфарміравала яркую творчую індывідуальнасць мастака, без якога ўжо немагчыма ўявіць сабе савецкае і, тым больш, беларускае мастацтва. Творчасць Савіцкага развіваецца ў духу пошукаў востра-выразных пластычных рашэнняў, якія адпавядаюць маштабнасці ідэй нашага часу, сіле перажыванняў і задумам мастака-грамадзяніна.

Сваё пяцідзесяцігоддзе ён сустракае на ўсеўзбраенні майстэрства. Створаны дзесяткі карцін. Многія набылі шырокую вядомасць. Яны былі «паўпрадамі» савецкага мастацтва на Міжнароднай выстаўцы ў Манрэалі (ЭКСПО-67), на трыццаць шостаў Біенале ў Венецыі (1968), на Міжнароднай выстаўцы ў Осака (ЭКСПО-70). З карцінамі Савіцкага знаёмыя ў Англіі, Фінляндыі, Германіі, Румыніі, Польшчы, Манголіі. Нямала работ мастака адзначаны дыпламамі, медалямі. Сярэбраны медаль імя Грэкава прысуджаны Савіцкаму за серыю твораў на партызанскую тэму.

У творчасці Савіцкага партызанская тэма стала гадоўнай. Яна завалодала ўсімі помysłамі мастака — ён яшчэ дзевятнаццацігадовым юнаком атрымаў «хрышчэнне агнём» у Севастопалі, які стаў намерц.

«Я мог бы пражыць і на сваіх севастопальскіх уражаннях. — гаворыць Савіцкі. — Але мне здаецца, для нас, хто жыве ў Беларусі, парты-

занскі рух — асабліва важная тэма».

НА ПРАЦЯГУ раду гадоў Савіцкі паслядоўна распрацоўвае дзве тэмы; адна прысвечана героям і ахвярам вайны, другая — мірным працаўнікам. Яны суіснуюць, гэтыя тэмы, жывячыся рознымі крыніцамі, якія бяруць пачатак у жыццёвым вопыце мастака.

Савіцкі перакананы: «Карціна павінна пісацца, пісацца

на жыццёвай аснове, пад пэўным пунктам гледжання». Валодаючы вялікім запасам жыццёвых уражанняў і рэдкай зрокавай памяццю, Савіцкі працэс выплывання і развіцця задумкі не фіксуе ў эскізах і эцюдах. Гэты працэс у яго адбываецца ў думках.

ПЯЦЬ лепшых гадоў забрала ў Савіцкага вайна. Адгалоскі яе пастаянна жывуць у мастаку.

...Лагер для ваеннапалонных у Дзюсельдорфе... Бухенвальд... Жахлівыя зверствы гітлераўцаў...

Каб расказаць аб гэтым, трэба было матэрыялізаваць у канкрэтных, пластычных вобразах «крык душы» мастака. Менавіта так і ўспрымаецца карціна пра гібель партызанскіх дзяцей «Партызаны. Блакада», ад якой стыгне кроў. Напал чалавечых страцей дасягнуў кульмінацыі. Адзіны для ўсіх ду-

хваста чаргі паўтары сотні чалавек, пагналі іх да чыгуначнай станцыі. Для эвакуацыі лагера быў падарваны састаў, у якім аказалася на два вагоны больш, чым меркавалася...

Па дарозе ў Дахаў ён чацвёрты раз спрабаваў уцякаць, быў па-зверску збіты і кінуты ў штрафны вагон. У тыфозным бараку лагернага лазарэта ў Дахаў праляжаў без памяці да прыходу туды амерыканцаў. Пасля вызда-

чысціні, цяпла і гармоніі ўласцівыя ўсім кампанентам гэтага твора. На загарэлых тварах сяліліся ў карціне «Ураджай» — ганарлівая ўпаўнёнасць і адкрытая, амаль дзіцячая радасць. У трэцяй рабоце Савіцкі прадставіў сваіх герояў «не як прыватнае, а як катэгорыю, тып». Урачысты поступ сялінак, запаводны рытм руху надаюць жанчынам асаблівую велічнасць, высакародную стрыманасць.

Гэтыя ж якасці ўласцівыя персанажам карціны «Рабочыя» (1968). Мастак нібы падсумоўвае характэрныя прыкметы, ствараючы глыбока ўражлівыя вобразы прадстаўнікоў авангарду рабочага класа. Невыпадкова палатно гэтае адразу ж пасля яго завяршэння было накіравана на Міжнародную выстаўку ў Венецыі, а потым у Осака на ЭКСПО-70. Яно ж разам з карцінамі «Хлябы» і «Пакаранне смерцю» было прадстаўлена на Дзяржаўную прэмію БССР.

А на днях выйшаў Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. За заслугі ў развіцці савецкага выяўленчага мастацтва і ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння Міхаіл Савіцкі ўзнагароджан ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Тэмп работы мастак не зніжае ні на хвілінку. Зусім нядаўна ён скончыў роспіс адной са сцен у Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, плошчай у сорак восем квадратных метраў.

Яшчэ мала гледачоў паспела знаёміцца з роспісам і дзвюма новымі карцінамі Савіцкага («Забойства сям'і партызана» і «У полі»), а неспакойнае творчае ўяўленне падказвае мастаку сюжэты новых твораў. На падыходзе ажыццэўлення самых запаветных задум.

Ірына НАЗІМАВА.

ЗАПАВЕТНАЕ

Міхасю САВІЦКАМУ — 50 год

шэўны стан — у канцэнтраванай выразнасці кожнага жэсту, руху.

Трагедыя народа ў часіну ваенных выпрабаванняў раскрыта і ў карцінах «Забойства сям'і партызана», «Клятва», «Маці партызана». Пры ўсім адрозненні сюжэтаў і кампазіцыйных будоў гэтыя палотны аб'яднаны палыміям пратэстам супраць жорсткасці ворага, якога не кранаюць ні дзіцячы позірк, ні «мяккі пух сівізны».

...Бухенвальд. Сакавіцкая ноч 1945 года ледзь не стала апошняй для Савіцкага. Калі вязняў пагналі да крэматорыя, ён аказаўся ў самым канцы строя. Вароты зачыніліся за яго спіной, прадракаючы непазбежную гібель. Але здарыўся цуд, у які да гэтага часу цяжка паверыць. Вароты зноў расчыніліся, і гітлераўцы, адлічыўшы ад

раўлення яго пераправілі ў Венгрыю, у распрадэжне савецкага камандавання.

НАВАТ карціны, напісаныя Савіцкім на зусім мірных тэмах, прасякнуты адчуваннямі чалавека, які прайшоў вайну і перажыў усе жахі фашысцкіх канцэнтрацыйных лагераў. Ён быццам нанова ўбачыў свет, адчуў яго прыгажосць, шчодрасць зямлі, веліч паўсядзёнай працы чалавека.

Мастак настойліва звяртаецца да тэмы працы хлеба-роба. Атмасфера ўрачыстай святочнасці прысутнічае ў карцінах «Хлеб» (1962), «Ураджай» (1966—67) і «Хлябы». Але ў іх расстаўлены розныя сэнсавыя акцэнтны. У першай падкрэсленыя добразычлівасць і акуратная дамавітасць маладой пары. Адчуванне дзівоснай

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ Ў КАНАХ

Палац фестывалю ў Канах, вядомы ўсяму свету дзякуючы кінафорумам, раз на год становіцца савецкай Меккай эстраднай музыкі і песні. Штогод у студзені тут праводзіцца міжнародны фестываль грамзапісаў і выканаўцаў лёгкай музыкі (МІДЭМ).

Савецкая фірма «Мелодыя»

ўжо некалькі год прымае ўдзел у МІДЭМе. У 1970 годзе ў Канах, напрыклад, выступалі Муслім Магамеў і Эдзіта П'еха. У 1971 год прынёс вялікі поспех маладому салісту Ленінградскага мюзік-хола Валяціну Баглаенку. У гэтым годзе ў Канах ўпершыню прыехаў прадстаўнік Беларусі — заслужаны артыст рэспублікі Віктар Вуячыч з інструментальным ансамблем «Тоніка», а таксама салістка Ленінградскай філармоніі Марыя Пахоменка.

У праграме Вуячыча былі песні кампазітара Ю. Мілюціна «Все стало вокруг голубым и зеленым», руская народная песня «Вдоль по Питерской» і песня беларускага кампазітара І. Лучанка «Верасы». Аб поспе-

ху беларускага артыста на МІДЭМе сведчыць той факт, што дырэктар буйной французскай фірмы грамзапісаў Жан Руар прапанаваў Віктару Вуячычу запісаць доўгаіграючую пласцінку. Праз некалькі дзён у Парыжы запіс быў зроблены.

Генеральны дырэктар і наладжвальнік МІДЭМа Бернард Шэўры, ацэньваючы выступленне В. Вуячыча, сказаў:

— Нам вядомы спевакі, якія раней выступалі ў Францыі. Тым больш прыемна было пазнаёміцца з Віктарам Вуячычам, які з'яўляецца пасланцом Беларусі. Яго поспех на МІДЭМе быў, на мой погляд, вышэй за ўсе чаканні.

ЛІЧБАМІ

СТАТЫСТЫКІ

Францыі (21 958), Іспаніі (20 031), Індыі (13 733), Галандыі (11 204), Польшчы (9 413). У галіне кнігаздавецтва прамысловыя краіны ідуць наперадзе. Гэта пацвярджаецца і спісам 120 аўтараў, творы якіх больш за ўсё пераводзяцца ў

свецце. Першыя дзесяць з іх — гэта Ленін, Шэкспір, Жуль Верн, Горкі, Сіменон, Э. Блайтан, Маркс, Талстой, Дастаеўскі, Энгельс.

У 1959 годзе на ўсім зямным шары было 7 350 штодзённых газет агульным тыражом 275 млн. экзэмпляраў, інакш кажучы, па 122 газеты на тысячу чалавек. Праз дзесяць год, у 1969 годзе выдзіла 7 680 штодзённых выданняў, агульны тыраж якіх дасягнуў 365 млн. экзэмпляраў, г. зн. па 130 газет на тысячу чалавек.

«Навіны ЮНЕСКО».

КНІГІ ІДУЦЬ ПРАЗ МЯЖУ

На бандэралях з экзатычнымі маркамі і замежнымі паштовымі штэмпелямі — адрас: «Мінск, Дзяржаўная бібліятэка БССР імя Ул. І. Леніна».

Нью-Йоркская публічная бібліятэка прыслала кнігу «Сучасныя амерыканскія паэты». Зборнік уключае творы амаль ста аўтараў, напісаныя за тры апошнія дзесяцігоддзі. Другая навінка, прысланая з-за акіяна,

— энцыклапедыя па псіхааналізе. Пяць кніг паступіла з бібліятэкі інстытута іспанскай культуры ў Мадрыдзе. Гэта лінгвістычныя даследаванні, анталогія «Сучасная іспанская літаратура».

Цікавыя навінкі атрыманы з Польшчы: літаратурны альманах «Белавежа» і «Беларускі календар» на 1972 год. Гэта выданні Беларускага культурнага таварыства ў Беластоку. Многія матэрыялы, змешчаныя

тут, расказваюць пра нашу рэспубліку. У прыватнасці, «Беларускі календар» удзяляе ўвагу маючаму адбыццю 90-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа, знаёміць чытача з творчасцю Максіма Танка, Міхася Машары і іншых беларускіх літаратараў.

Дзяржаўная бібліятэка БССР, якой сёлета спаўняецца 50 гадоў, выдзе кнігаабмен з 29 замежнымі краінамі.

Хроніка культурнага жыцця

♦ **Імя беларускага драматурга Андрэя Макаёнка добра вядома аматарам тэатра. Вялікі поспехам карыстаюцца яго п'есы ў Татарскай і Башкірскай АССР. «Трыбунал» у пастановцы Елабужскага народнага тэатра ТАССР і Башкірскага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра па-сапраўднаму палюблівы тут. А шматлікімі гледачам Казані прыйшоўся па душы «Зацюканы апостал».**

♦ **«Фальклор народаў СССР» — так называецца 12-серыйны каларовы тэлевізійны фільм, які здымаюць у нашай краіне кінематографісты Італіі. Італьянскія майстры больш чым паўгода падарожнічалі па Савецкаму Саюзу. Яны пабывалі на Украіне, у Беларусі, Грузіі, Дагестане, сярэдняазіяцкіх і прыбалтыйскіх рэспубліках, на далёкай Пойначы, знаёміліся з поспехамі, дасягнутымі краінай за гады Савецкай улады.**

У Беларусі яны знялі многія сотні метраў плёнкі, на якой адлюстраваны звычай беларускага народа, нацыянальныя танцы, песні, старадаўнія рамяствы.

♦ **Тэатры рэспублікі рыхтуюцца да фестывалю, прысвечанага 50-годдзю ўтварэння Саюза ССР. На афішах ужо з'яўляюцца назвы лепшых твораў драматургаў брацкіх рэспублік.**

Першай такой прэм'ерай у тэатры імя Я. Коласа стала п'еса эстонскага драматурга Раймонда Каўзера «Свой востраў». Спектакль прысвечаны савецкай моладзі, якая шукае і з дапамогай старэйшых знаходзіць сваё месца ў жыцці. Пастановку эдзейскай лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР С. Казіміроўскі, рэжысёр У. Забела, мастак А. Салайфёў. Музыкае афармленне зроблена па творах эстонскіх савецкіх кампазітараў. У спектаклі заняты вядучыя артысты тэатра, творчая моладзь.

Гледачы цёпла сустрэлі новую работу коласайцаў.

♦ **Да 50-годдзя ўтварэння СССР Украінская дзяржаўная філармонія арганізавала цыкл тэматычных канцэртаў «Мастацтва братніх рэспублік».**

У Кіеве адбыўся адзін з канцэртаў гэтага цыкла «Музыка Савецкай Беларусі».

У сваім уступным слове кандыдат мастацтвазнаўства І. Энэстрэм расказаў слухачам аб шляхах развіцця беларускай музыкі, спыніўся на творчасці многіх кампазітараў.

У канцэрце прагучалі творы А. Багатырова, Я. Глебава, У. Алоўнікава, Р. Пукста, Ю. Семянкі, Я. Цікоцкага, М. Чуркіна. Многія з гэтых твораў упершыню выконваліся ў Кіеве. Прадстаўлены былі ўсе жанры — і фірмы з опер, і інструментальныя творы, і песні.

♦ **У мінскім кінатэатры «Цэнтральны» пачаўся тэматычны паказ фільмаў эстонскіх кінематографістаў. Фестываль прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР. Прэм'ерай яго стала мастацкая стужка «Украіні старога Тоомаса». На працягу двух тыдняў мінчане паглядзяць фільмы «Гладыйтар», «Пайдзены паром», «Сем дзён Туйзу Тааві», «Апошняя рэліквія», «Вясна». Дэманструюцца таксама хранікальна-дакументальныя фільмы аб Эстоніі.**

БЯРОЗКА ЛЯ КОЖНЫХ ВАРОТ

Старажытная месіслаўская вёска Усполле. Назва не вельмі распаўсюджаная, але зразумелая і даступная, бо стаіць у шэрагу такіх беларускіх слоў, як узлессе, узлужжа, узмор'е... Можна сапраўды калісьці паселішча адступіла ад спрадвечнага бору і стала з краю поля. Цяпер тут поле без краю. Дрэвы толькі паабпал дарогі, што вядзе да вёскі. Ды яшчэ тыя бярозы, што ля кожнага дома, ля кожных варот.

Пра вёску Усполле ведалі б хіба толькі на Месіслаўшчыне, калі б не Марыя Ханеўская і яе сяброўкі. Гэта яны, здатныя ўспольскія спявачкі, зайвілі па беларускім тэлебачанні, што ёсць такая вёска, ёсць яны і ёсць іх песня. І захацелася наведаць Усполле, пабачыць ля вытокаў народнай песні.

Ніхто не вывешваў афіш, не раздаваў запрашалых білетаў. А ва Успольскім сельскім доме культуры адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці, ды яшчэ які! Праграма — народныя песні. Выканаўцы — Марыя Ханеўская, Кацярына Шакун, Палагея Казакова, Сцепаніда Давыдзенка, Таццяна Сідарэнка, Феня Рудкоўская, Зоя Капітонова і Марыя Гладкова. Спявалі яны без усялякага музычнага суправаджэння, так, як гэта рабілі іх далёкія бабулькі. І гучалі, відаць, песні гэтак жа, як некалькі стагоддзяў назад.

Спявачкі ўжо не маладыя. Самім жанчынам некалькі гадоў, што іх так называюць. Перш за ўсё яны тыя, хто з самага маленства спазнаў вільгкую працу ў полі і на лузе з сярпом і граблямі, а часам з плугам і касою. Марыя Ханеўская, напрыклад, узначальвала льнаводчае звяно, рабіла на жывёлагадоўчай ферме і на калгасным агародзе. Кацярына Шакун мае ўрадавыя ўзнагароды «за працу і за дзяцей». Сцепаніда Давыдзенка яшчэ ў даваенныя гады праславілася высокім ураджаем ільну, які вырастала са сваім звяном.

А песня? Адкуль яна прыйшла да ўспольскіх калгасніц, у якой яна роднасці з імі, які яе ўдзел у іх жыцці? Тут, відаць, да месца будучыя словы слаўтай спявачкі Расіі Людмілы Зыкінай: «...песня — не проста факт мастацтва, гэта надзелены героікай і лірычнай сілай дзеяч нашага жыцця, яго абавязковы

ўдзельнік. Песня для многіх — друг, таварыш у агульнай справе...» Друг, таварыш, як вядома, не даецца кімсьці, яго выбіраюць па сугучнасці духу і блізкай роднасці. Марыя Ханеўская з вялікай народнай спадчыны выбрала 140 песень, выбрала сабе 140 сяброў. І не было такога гора, не было такой радасці, што не падзялілі б з ёю, з усім народам яе сябры — песні.

Ва Успольскім доме культуры ёсць вялікі сцэнд: «Яны загінулі за Радзіму».

Новікавы.
Рудкоўскія.
Сцепаненкі.
Ханеўскія...»

Прозвішчы, прозвішчы... Партрэты юных і сталага веку. Чыесці браты, бацькі, чыесці сыны. Можна кагосьці з іх аплакава сёння ў сельскім доме культуры вось гэтая песня-сяброўка: «Шэрая зязюля скукавалася, маладая ўдава згравалася. Што ўсе дружны з вайны ідуць, а майго дружка коніка вядуць. На коніку сядзельца ляжыць, на сядзельцы тры рубашачкі... Яны тонкі, белы, кроюць ўскіпелі. «Памый, мілая, мне рубашачкі, памый, мілая, без валны-вады, высуш, мілая, без буйных ветраў. Выкачай, мілая, без качалачак». А я, молада, здагадалася, — памыла рубашачкі горкімі слязьмі, высушыла цяжкім уздыхам, выкачала рукі ломачы, па двары ходзячы».

Ведаем жа, што не пра апошнюю вайну песня, а гучыць яна так па-сучаснаму. Ды гэта ж партызаны, баявыя папалчкіні Канстанціна Заслонова ці Асмана Касаева вядуць асядланага каня, а ў сядле ўжо няма прыгожага белабуага хлопца з чупрынай, што выбілася з пад партызанскай шапкі, — ён загінуў у баі з чужынцамі. Засталіся толькі акрываўленыя кашулі ды апошні наказ люблага. І жыве вялікае гора, якое болей адгукнулася ў сэрцах жывых і калісьці даўно, і ўчора, і сёння. Якая ўражлівая, хваляючая песня, які шэдэўр песеннай народнай творчасці! Параўнаць можна хіба толькі з «Плачам Яраслаўны» са «Слова пра полк Ігараў». І хочацца нізка пакланіцца ўспольскім жанчынам, якія захавалі і збераглі для сучаснікаў цудоўную песню-помнік. І не толькі гэтую.

Каго не возьме за душу, не

напоўніць яе несупешнай журбою і шчымлівым болей песня, прысвечаная маці?

«Каля гаю хадзіла, з гаем гаварыла. А ты, гаю, мой гаю, падымай вецце ўгору, ачышчай мне дарогу. Буду к мамачцы ў госці ісці, з мамачкай гаварыць. А як мамачка жывая — і дарожачка мілая. А як мамачка памрэць — дарожачка зарасцець ельнічкам-бярэзнічкам, горкаю асінай».

Помніцца, тады, выступаючы па беларускім тэлебачанні, успольскія спявачкі выконвалі «Чым ты, сяло новае, прыўкрашана».

«Чым ты, сяло новае, прыўкрашана: ці калінаю, ці малінаю? Разукрашана сяло новае, а ўсё бульбаю ды капустаю... Разукрашана сяло новае камбайнерамі, трактарыстамі, самадзейнымі артыстамі...»

Гэта песня нашых дзён, песня, народжаная нашай рэчаіснасцю. Відаць, тэлегледачы і ўспрынялі яе як зусім новую. Творцы-выканаўцы дазволілі заглянуць у іх творчую лабараторыю. Было так. Узятлі народную песню, пакінулі мелодыю і пачатак. Астатняе «прыдумалі самі». Можна так і будучы жыць у адной мелодыі дзве песні, даўня і цяперашняя.

Успамінаеш песенныя вёскі Магілёўшчыны, якія сталі вядомымі на ўсю рэспубліку: Баркалабава, Варатынь, Клін... І здзіўляешся невычэрпнаму багаццю народнай творчасці. Песня «Касіў Ясь канопшыну», якая ўзяццела з вёскі Клін Хоцімскага раёна, стала адной з самых папулярных. Яе пачуеш і ў вясёлым застоўлі, і ў студэнцкім інтэрнаце, і на аўтобуснай станцыі.

Вельмі добра, што за апошні час у многіх нашых вёсках створаны новыя калектывы мастацкай самадзейнасці, што людзі немаладога ўжо веку смела выходзяць на сцэну і спяваюць перад аднавяскоўцамі, удзельнічаюць у аглядах. Разумеюць жа, што гэта вельмі важна для далейшага развіцця народнага мастацтва. Трэба, каб народную песню палюбіла, прыняла да сэрца моладзь і панесла далей. У вёсцы Усполле над гэтым думалі. Настаўнікі мясцовай школы запрашалі да вучняў вакальны ансамбль сельскага дома культуры. Вучні паабяцалі запісаць усе народныя песні сваёй вёсцы.

...Вёска Усполле, старажытная і маладая ў сваім абліччы — з мураваным домам культуры, васьмігадовай школай, сельскім магазінам, светлымі будынкамі. І ля дамоў бярозы. Як у тутэйшай песні: «Ля варот бяроза стаіла». А можа гэта песня, вечная і неўміручая, узнялася ля кожных варот белай бярозы на радасць аднавяскоўцам, на ўцеху людзям падарожным?

Аляксей ПЫСІН.

Першая старонка першага нумара «Літаратуры і мастацтва»

НАШ ГАЛОЎНЫ КЛОПАТ

«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА» — 40 ГОД

Газеце «Літаратура і мастацтва» споўнілася 40 год. Першы нумар яе з'явіўся ў лютым 1932 года. Праз некалькі месяцаў ЦК КП Беларусі прыняў пастанову аб стварэнні Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. Газета стала памочнікам партыі ў арганізацыйнай рабоце па стварэнню новага саюза і ідэйнага выхавання яго членаў. Цяпер яна — орган Міністэрства культуры БССР і Саюза пісьменнікаў БССР.

Доўгі час «Літаратура і мастацтва» («ЛІМ») выходзіла на чатырох старонках два разы на тыдзень. З 3-га красавіка 1970 года «ЛІМ» стаў штотыднёвікам на 16 старонках, які асвятляе пытанні літаратуры і мастацтва. Кола гэтых пытанняў вельмі шырокае: літаратура і крытыка, разгляд твораў выяўленчага мастацтва, тэатральных п'есаў, кінатэатраў, твораў архітэктуры і г. д. Аўтарскія актыўны «ЛІМа» складаюць вядомыя пісьменнікі, крытыкі, знаўцы мастацтва ўсіх галін і жанраў, журналісты.

На старонках «ЛІМа» пачыналі свой творчы шлях многія майстры беларускай літаратуры. У свой час членам рэдакцыйнай калегіі «ЛІМа» быў народны паэт Беларусі Януб Колас.

За апошні час на старонках «Літаратуры і мастацтва» выступалі са сваімі творами такія майстры слова, як народныя паэты Беларусі Пятрусь Броўка і Аркадзь Куляшоў, Янка Брыль і Іван Шамякін, Аляксей Кулакоўскі, пісьменнікі сярэдняга пакалення — Іван Пташнікаў, Іван Чыгрынаў, Міхась Стральцоў, Ніл Гілевіч.

Нямала праблемных артыкулаў з'явілася на старонках штотыднёвіка пасля XXIV з'езду КПСС. У дыскусіі «Крытыка, Дзень сённяшні» прынялі ўдзел вядомыя нашы крытыкі, пісьменнікі, паэты, драматургі, чытачы.

Мы імкнемся своечасова рэцензаваць новыя творы, што выпускае выдавецтва «Беларусь».

Акрамя грунтоўных артыкулаў, рэгулярна змяшчаюцца анатацыі на палітычныя, крытыка-бібліяграфічныя і мастацкія кнігі.

Даваць ацэнку таму або іншаму твору рэч нялёгка. Гэта не дэталі, аб якой, узяўшы ў руку выміральны прыбор, можна адразу ж сказаць — добрая яна ці бракованая. Хаця ў літаратуры і мастацтве таксама ёсць свой «выміральны прыбор» — марксісцка-ленінская эстэтыка — нарыстаца ім куды складаней. Тут адыгрывае немалую ролю

важнае месца ў рабоце газеты займае публіцыстыка. Выступленні на маральна-этычныя тэмы хваляюць нашых чытачоў. Вялікую цікавасць выклікалі артыкулы ўрача Аляксандры Чарняўскай «Ад панядзелка да суботы», «Вось так мы і жывём» дырэктара Чаплінскай дзесяцігодкі Віктара Дайліды, «Бракаг'еры» журналіста Міхася Замскага.

Крытычныя выступленні газеты абмяркоўваюцца ў адпаведных арганізацыйных і прымаюцца захады, каб належным чынам выправіць становішча.

Газета час ад часу публікуе артыкулы, у якіх выкрываюцца ворагі Савецкай краіны, у тым ліку і змагаючыся, што збеглі разам з гітлераўцамі за мяжу. На 16-й старонцы пад рубрыкай «Вясёлая трасянка» змяшчаюцца творы сатыры і гумару.

На старонках «ЛІМа» друкуюцца амаль усе вядомыя паэты, праякі і крытыкі. Актыўна выступае і моладзь, члены абласных і раённых літаратурных аб'яднанняў, тыя, хто толькі ўступае ў літаратуру.

Шішучь нам і аўтары, якія жывуць за межамі рэспублікі. З Малдавіі, напрыклад, даслала свае вершы ў рэдакцыю Таіса Бондар. Яна беларуска, скончыла Інстытут замежных моў у Мінску і цяпер працуе выкладчыцай у горадзе Фалешты. Падборка вершаў маладой настаўніцы была прадстаўлена чытачам пад рубрыкай «Будзьце знаёмы». Таіса і зараз жыве ў Малдавіі, але не перастае друкавацца ў беларускіх часопісах і газетах.

«ЛІМ» вылісваюць не толькі ў Беларусі, але і ў іншых рэспубліках краіны. Чытаюць штотыднёвік і за межамі СССР. Нас заўсёды радуе пісьмы нашых сучаснікаў, у якіх яны дзеляцца думкамі аб прачытаных артыкулах, вершах, апавяданнях, захалляюцца багатай і разнастайнай беларускай літаратурай, з якой яны знаёмяцца як у арыгіналах, так і ў перакладах на іншыя мовы свету. Пажадана, каб такіх пісем было больш.

Наш галоўны клопат цяпер, як і клопат пісьменнікаў, усіх дзеячоў культуры і мастацтва, як найлепш спрыць нараджэнню новых твораў літаратуры і мастацтва, якія будуць садзейнічаць выкананню велічных задач, пастаўленых XXIV з'ездам КПСС.

Леанід ПРОКША,
рэдактар штотыднёвіка
«Літаратура і мастацтва»

3 Выходзіць ста рабочых і служачых Магілёўскага мясакамбіната займаюцца ў гуртках мастацкай самадзейнасці пры клубе прадпрыемства. Сярод іх інжынер-тэхнолаг Людміла РУСАКОВА (на здымку — злева), упакоўшчыца Галіна НЯЧАЕВА, работніца клуба Валянціна МАКАРАВА, вязальшчыца Валянціна ГАРДЗЕЦКАЯ і рабочая Галіна

РАСЦЕ Ў ІНЖЫНЕРАЎ

ЗМЕНА

Цэнтральная станцыя юных тэхнікаў у Мінску пачала працаваць 10 лістапада 1929 года. Тады ў ёй маглі адначасова займацца не больш 200 дзяцей.

Цяпер станцыя размяшчаецца ў прыгожым трохпавярховым будынку, які знаходзіцца ў адным з ціхіх куткоў Мінска, непадалёку ад Цэнтральнай плошчы. Тут займаюцца каля паўтары тысячы дзяцей.

На станцыі дзевяць аддзелаў: авіямадэльны, суднамадэльны, радыётэхнічны, аўтамадэльны, аддзел прамысловай і будаўнічай тэхнікі, масавай работы, кіна-фота і выставачны. У кожным — некалькі гурткоў.

Штогод станцыя дае аб'явы ў газетах, па радыё і тэлебачанню аб наборы школьнікаў з другога па дзiesiąты клас у розныя аддзелы. Любы хлопчык або дзяўчынка могуць прысці сюды і запісацца ў той гурток, які ім па душы.

Чым жа займаюцца ў гуртках? Адказ на гэта пытанне ўжо ў саміх іх назвах. Авіямадэлісты канструююць копіі мадэляў самалётаў і эксперыментальныя мадэлі. Тое ж можна сказаць і аб суднамадэлістах, радыётэхніках, аўтамадэлістах. Я пабыў на занятках, гутарыў з педагогамі, з юнымі тэх-

нікамі. На станцыі пачынаюць яны свой шлях у цікавы свет сучаснай тэхнікі. Тут часта выбіраюць яны сваю будучую прафесію.

У аддзеле прамысловай і будаўнічай тэхнікі малодшыя школьнікі (з другога па шосты клас) займаюцца пад кіраўніцтвам кваліфікаванага педагога Яўгена Грыгаровіча.

— У такім узросце, — расказваў Яўген Адамавіч, — яшчэ цяжка вызначыць свае жаданні і магчымасці. Дзеці хочучь рабіць усё, а ўмення малавата. Таму ў нашым аддзеле мы дазваляем ім канструяваць розныя віды мадэляў: лятаючыя, плаваючыя, сухапутныя. Чаму розныя? Ды таму, што дзіця, напрыклад, зробіць аўтамабіль, а затым хоча будаваць мадэль самалёта. Дык не пераводзіць жа яго з-за гэтага ў авіямадэльны гурток.

Адклаўшы ў бок інструмент, Яўген Адамавіч падышоў да шафы, у якой захоўваюцца мадэлі, зробленыя рукамі хлопчыкаў і дзяўчынак, і працягваў:

— Пачынаюць нашы выхаванцы вольна з такіх найпрасцейшых мадэляў, як папяровы самалёт, кардонная лодачка. А потым пераходзяць да больш складаных. Акрамя гэтага малыя вельмі любяць рабіць

цацкі. Тут ужо неабходна ўмець маляваць, выпілоўваць. Збіраючы цацку, малы даведаецца, што дэталі бываюць рухомыя і нерухомыя.

Заняткі ў аддзеле прамысловай тэхнікі дапамагаюць школьнікам малодшага ўзросту выявіць свае здольнасці. Потым ім лягчэй зрабіць выбар: ці стаць авіямадэлістам, або радыётэхнікам, а можа пайсці ў суднамадэльны гурток.

Іншы раз бывае і так. Займаецца хлопец авіямадэлізмам. Пабудуе мадэль самалёта, а потым захоча зрабіць яе радыёкіруемай. Тады ён ідзе ў радыётэхнічны гурток, а там, глядзіш, спадабалася, і застаецца ён у «радыстаў».

Праграма навучання на станцыі ўзгоднена са школьнымі праграмамі. Калі ў школе вывучаюць, напрыклад, па фізіцы якую-небудзь тэму, то ў гуртку ў гэты ж час дзецім стараюцца даць як мага больш практычных заняткаў па гэтай тэме.

Навучыць творча думаць — такую задачу ставяць перад сабой выхаванцы Цэнтральнай станцыі і 28 іншых гарадскіх станцый юных тэхнікаў рэспублікі. Менавіта ў гэтым заключаецца сэнс дзіцячай тэхнічнай творчасці ў яго сучасным разуменні. У гэтым лішні раз пераконаваўся, наведаўшы выстаўку, якая займае дзве велізарныя залы.

Упершыню выстаўка адкрылася ў 1963 годзе і штогод абнаўляецца. Экспанаты, прадстаўленыя на ёй, гавораць аб тым, што юныя тэхнікі Беларусі не хочучь ні на крок адставіць ад жыцця, ад дасягненняў сучаснай навукі. І калі ўжо робяць мадэль, то лунахода або касмічнага карабля «Саюз».

Лепшыя экспанаты беларускіх мадэлістаў пабывалі ў Маскве на ВДНГ, а некаторыя нават на ЭКСПО-70. Наведвальнікі савецкага павільёна ў Осака любаваліся мадэллю фатоннага зоркалёта, зробленага юнымі тэхнікамі 24-й сярэдняй школы горада Мінска. Там жа была прадстаўлена работа гурткоўца Цэнтральнай станцыі юных тэхнікаў Мікалая Шашыкова — мадэль сухагруза «Ленінград».

Зразумела, прыемна ўба-

чыць сваю мадэль першай на спаборніцтвах або на выстаўцы. Але мадэлізм — гэта толькі адзін бок дзейнасці юных умельцаў. Я бачыў на выстаўцы арыгінальны прыбор для вызначэння тлустасці малака, зроблены вучнямі горада Барысава. Ён вельмі просты, кампактны, зручны ў рабоце, і, што асабліва важна, абсалютна надзейны. Прыцып дзеяння прыбора заснаваны на залежнасці электрычных уласцівасцей малака ад яго тлустасці.

А вось случкія школьнікі стварылі вельмі арыгінальную, простую па канструкцыі сокавыцскалку, якая цяпер выка-

рыстоўваецца на мясцовым харчовым камбінаце.

Ці выпадковае з'яўленне такіх складаных прамысловых машын і прыбораў, створаных юнымі тэхнікамі? Зразумела, не. Гэта заканамерны вынік напямку ўсёй работы беларускіх мадэлістаў. Іх вырабы гавораць аб тым, што ў інжынераў і тэхнікаў Беларусі расце верная і надзейная змена.

Ул. МЯЛЕШКА.

НА ЗДЫМКАХ: Саша БАРАВІК робіць мадэль аўтамабіля; у бібліятэцы Цэнтральнай станцыі юных тэхнікаў (уверсе); ідуць заняткі ў суднабудаўнічым гуртку (злева).

Фота А. НИКАЛАЕВА.

У МАЛАДЗЕЧНА

жыве Іван Атрашэвіч. Нядаўна яму споўнілася сто год. Цікавая ў яго біяграфія. У пачатку стагоддзя Атрашэвіч быў барабаншчыкам 111-га пяхотнага Данскога палка. Потым працаваў стрэлаччыкам у Маладзечна і Солах. Іван Адамавіч прымаў актыўны ўдзел у рэвалюцыйных падзеях 1905 і 1917 гадоў.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі Іван Адамавіч выбіраецца старшынёй Заслаўскага павятовага камітэта беднаты. Дэлегат ад сялянскай беднаты Заслаўскага

СТАРЭЙШЫ ЖЫХАР

павета, ён сядзеў побач з Міхаілам Іванавічам Калініным і кіраўнікамі партыі і ўрада Савецкай Беларусі на VI Надзвычайным Усебеларускім з'ездзе Саветаў, на якім быў выбраны членам ЦВК.

Перад вайной Іван Адамавіч працаваў старшынёй Слабадскога сельскага Савета, у гады Айчынай вайны быў сувязным аднаго з партызанскіх атрадаў. У пасляваенныя гады выбіраўся засядателем народнага суда.

Цяпер Іван Адамавіч — персанальны пенсіянер. Яго жонцы Елізаветы Якаўлеўне 93 гады. Іх даччы Вользе Іванаўне, настаўніцы-пенсіянерцы, — 70 год. Выйшаў на пенсію і іх сын Аркадзь Іванавіч, былы лётчык.

Старэйшага жыхара Івана Адамавіча Атрашэвіча сардэчна павіншавалі са 100-годдзем гарком партыі і выканком гарадскога Савета дэпутатаў працоўных горада Маладзечна.

КОЛЬКІ БЫЛО АБЛЕДЗЯНЕННЯ?

У геологаў пакуль няма адзінай думкі па гэтым пытанню. Некаторыя ваяцкуюць каля дзiesiąтка, іншыя сцвярджаюць, што было адно вялікае абледзяненне, якое то наступала, то адступала. Паміж крайнімі поглядамі існуюць больш умераныя гіпотэзы.

Магчыма, разведчыкаў нетраў прымірыць беларускі палеабатанік, больш дакладна, палінолаг — спецыяліст па выкапнёваму пылку і спорах раслін Ніна Махнач. Пасля дваццацігадовага вывучэння раслінных рэшткаў у горных пародах яна прыйшла да высаву, што за час існавання чалавека на

нашай планеце ў Паўночным паўшар'і адбылося пяць абледзяненняў. Пра гэта расказалі акамянелыя пылок і споры, у размеркаванні якіх выявілася дзіўная заканамернасць.

Калі тэрыторыя цяперашняй Беларусі пакрывалася ледзяным панцырам, раслінанасць цалкам знікала. Затым з'яўлялася трава і рэдкія бярозы, характэрныя для сучаснай тундры. З пацяпленнем клімату яны змяніліся яловымі, сасновымі і, нарэшце, у самую гарачую перыяд, — пышнымі шырокаліставымі лясамі. Пры пахаладанні пароды дрэў у лясах мяняліся ў адваротным па-

радку. За 600 тысяч гадоў адбылося пяць такіх цыклаў. Н. Махнач апісвае іх у манюграфіі «Этапы развіцця расліннасці Беларусі ў антрапагене».

Навоншта патрэбна было гэта вялікае даследаванне, ці сапраўды важна ведаць, колькі разоў зямлю пакрываў лёд? Вывучэнне пылку паказала, што апошняе абледзяненне закончылася дзясць тысяч гадоў назад. Расставанне лёду выклікала павышэнне ўзроўню вады ў азёрах і рэках. Менавіта тады пачалося забалочванне зямель. Гэты факт мае значэнне для меліяратараў рэспублікі, якія распрацоўваюць праекты асушэння балот Беларускага Палесся. А за гады цяперашняй пяцігодкі тут грэба будзе меліяраваць больш за мільён гектараў зямель.

СЕЛЬСКІ МУЗЕЙ НУМІЗМАТЫКІ

Цікавае да нумізматыкі ўзнікла ў Леаніда лшчэ калі ён вучыўся ў Беларуска-літвінскай універсітэце. Студэнт праводзіў шмат часу ва ўніверсітэцкім музеі, дзе сабраны манеты і папяровыя грошы розных гістарычных эпох. Кожны з 1500 экспанатаў вывучаўся ім дасканала. Леанід Клявец часта гутарыў з супрацоўнікамі музея Рабцінчам, буйным спецыялістам па нумізматыцы аб прынцыпах калекцыянавання, аб наладжанні экспазіцыі.

Набытыя веды і вопыт Леанід Клявец прымяніў у Лававіцкай сярэдняй школе Акцябрскага раёна, дзе ён выкладае гісторыю і грамадзнаўства. З дапамогай юных следпапытаў школы настаўніку ўдалося сабраць каля 300 экспанатаў. Сярод іх — старыя манеты перыяду Расійскай імперыі 1666, 1736, 1738 гадоў, савецкія папяровыя грошы ўсіх выпускаў.

Сярод замежных манет ёсць нямецкія маркі і пфенігі з 1900 па 1966 год, манеты Аўстрыйскай імперыі, а таксама кубінскія, румынскія, французскія, мангольскія, чэшскія манеты рознай партыі.

Матэрыялы школьнага музея настаўнік шырока выкарыстоўвае на ўроках, расказваючы аб гандлёвых сувязях нашай рэспублікі з іншымі краінамі і народамі на працягу многіх стагоддзяў.

Працягваецца папаўненне нумізматычнай калекцыі. Наладжан абмен з аматарамі гэтай справы ў нашай краіне, падтрымліваецца цесная сувязь з музеем Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна.

В. ЛОУГАЧ.

ГУМАР

На вечарынцы Андэрсан выхваляўся сваім умемнем рамонтаваць гадзіннікі. Яго жонка пацвердзіла:

— Гэта праўда, ён часта рамонтаваў гадзіннікі. Але як ён адрамантаваў гадзіннік з зянюляй у нашага суседа? Пасля яго рамонта зянюля пачала выскокваць і пытаць, якая гадзіна.

Доктар:

— Вы прыйшлі да мяне ўпершыню, і было б лепш, калі б вы расказалі мне аб усім з самага пачатку.

Пацмент:

— Зразумела, зразумела. Дык вось, спачатку бог стварыў неба і зямлю...

— Прабачце, як бы вы назвалі чалавека, які ўвесь сеанс сядзіць на чужым капелюшы?

— Я назваў бы яго нявыхваваным, хамам, дурнем...

— Дык вы сядзіце на майм капелюшы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдання ЦК КП Беларусі,
Заг. № 234.